

SOCK01

Kamp i Trevnaden

Kandidatuppsats (15 hp) av Daniel Möller

Kandidatprogrammet i samhällsplanering – urban och regional utveckling

Handledd av Bo Isenberg

Sociologiska institutionen, Lunds universitet

Abstrakt

Författare: Daniel Möller Titel: Kamp i Trevnaden Kandidatuppsats SOCK01 15 hp

Handledare: Bo Isenberg Sociologiska institutionen VT 2013

I *projekt Kv. Trevnaden* har Malmös kommunala bostadsbolag samarbetat med en ideell förening för att bygga ett kollektivhus. Vad kan hända när parter med motstridiga arbetssätt och intressen hamnar i konflikt om gemensamt relaterade mål? Uppsatsens fallstudie undersöker hur kamp kan forma ett samarbete med fokus på sammanhållning, relationerna individ – grupp och subjektivitet – objektivitet samt på kampens potential, dess eventuella fördelar för parterna i samarbetet. Med hjälp av den klassiska sociologen Georg Simmels teori om kamp som en process vars effekt mycket väl kan vara ökad sammanhållning beskriver uppsatsen samarbetets olika interaktioner och kampens betydelse för formen på dem. I ett antal kvalitativa intervjuer utfrågas de centrala projektdeltagarna om hur de har förhållit sig till motsättningar som har agerats ut. Mycket av innehållet i Simmels teser visar sig relevant. Konflikternas påverkan manifesteras i form av intensifierad interaktion, ett längre och tätare samarbete, en komplex växelverkan mellan sak och person. Det visar sig värdefullt att fortsatt diskutera motsättningsars eventuella fördelar i samarbeten, potentialen som ligger i kamp och motstridigheter.

Nyckelord: interaktion, kamp, Kollektivhus i Malmö, konflikt, MKB, sammanhållning, Simmel

Innehållsförteckning

Inledning	s.1	Teori	s.9
Problemformulering	s.1	Om Simmels sociologi	s.9
Bakgrund	s.2	Den förenande striden	s.10
Kollektivhus	s.3	Konkurrens	s.12
Civilsamhälle	s.3	Intressestridens objektivitet	s.13
Organisering/deltagande	s.4	Kampens inre effekter	s.14
Metod	s.5	Teoretiska alternativ	s.15
Fallstudie	s.5	Analys	s.15
Intervjun	s.6	Att strida om intressen	s.16
Validitet och reliabilitet	s.7	Att mötas (mer och oftare)	s.19
Urval	s.8	Att känna sin motståndare	s.21
Forskningsetik	s.8	Sammanfattning	s.23
		Appendix 1	s.25
		Appendix 2	s.26
		Appendix 3	s.27
		Litteraturförteckning	s.38

Inledning

”Any form of participation is already a form of conflict.” (Miessen, 2010, s.91)

MKB Fastighets AB bygger 2013 sitt första kollektivhus någonsin i ett intimt samarbete med brukare. Dessa tog i form av en ideell förening, Kollektivhus i Malmö (KiM), initiativ till samarbetet med det kommunala bostadsbolaget och har ända sedan start haft stora ambitioner vad gäller sitt inflytande över husets utformning och dess funktioner. Men föreningens ambitioner har ibland krockat med bostadsbolagets och den upphandlade byggentreprenadens förutsättningar i projekt Kv. Trevnaden.

Min fallstudie om samarbetet syftar till att, med hjälp av kvalitativa intervjuer, undersöka deltagarnas inbördes agerande och deras upplevelse av samarbetet utifrån den klassiska sociologen Georg Simmels tankar om kampen som sammanhållande, en form av *församhälleligande*. Jag skriver en uppsats i vilken teorin placerar sig nära empirin. Detta är tack vare Simmel vars tankar om kampens sociala process mer eller mindre av egen kraft löste undersökningens problem.

Problemformulering

Mitt syfte har varit att undersöka samarbetsparternas agerande i planeringsprocessen för kvarteret Trevnaden utifrån kamp som interaktionsform. Jag vill förstå hur kampen formar samarbetet.

På vilka sätt har konflikter manifesterats enligt de olika aktörerna som deltar i detta samarbete? Med aktörer menar jag både de individuella deltagarna och organisationerna som de representerar. Själva relationen mellan dessa två, individen och gruppen, utgör representantskapet och karakteriserar insatserna. Därför har denna relation betydelse för konflikten också. Det gäller alltså att försöka ta reda på hur de olika aktörerna förhöll sig till de motsättningar som har agerats ut mellan dem, hur deras reaktioner har sett ut, vilka former dessa har tagit sig. Det finns en intressant rumslighet i Simmels sätt att resonera fram sin teori där avstånd och utrymme spelar roll.

I samarbeten finns det en tendens att se konflikter som risker och misslyckanden. Utifrån detta antagande vill jag problematisera synen på kampens sociala effekter. Därför blir min andra forskningsfråga: Går det att finna en kampens potential inuti Trevnaden-samarbetets motsättningar? I min läsning av Simmel manas jag att söka efter fördelar där vi konventionellt ser nackdelar. I besvarandet av den första frågan hoppas jag kunna formulera förslag på resonemang som jag anser bör föras för att bättre förstå samarbeten mellan väsensskilda parter. Demokrati, deltagandeprocesser, medborgardialog – dessa tjänar alla som arenor för motstridigheter och formerna för dessa inter-

aktioner bör finnas även i kampen om projekt Kv. Trevnaden. En viktig avgränsning i min uppsats är att jag aldrig söker några ursprungliga orsaker till konflikternas uppkomst, och inte heller deras lösning. Simmel ser inga universella medicineringar *mot* konfliktbeteende. Håkan Wiberg, svensk sociolog och freds- och konfliktforskare, beskriver hur en av Simmels mest namnkunniga nord-amerikanska uttolkare, Lewis Coser, också betonar konflikters betydelse för sammanhållning inom grupper och för deras yttre gränsdragning (Wiberg, 1975, s.145-154).

Om vi ser ökade chanser i framtiden för samarbeten kring kollektivhus och andra former av gemenskapsboende ser vi också att dessa framtida samarbeten kan komma att genomföras mellan samma slags aktörer som i samarbetet kring kvarteret Trevnaden. Framtida planering av kollektivhus kan därmed också komma att innehålla samma slags konflikter. Synen på sådana motsättningar kan nyanseras med resonerandets hjälp. Om detta kan sägas vara det *pragmatiska syftet* med min uppsats innehåller den även en annan mer *vetenskaplig ambition*, nämligen att uttolka och begrippliggöra idéerna om striden som församhälliligande kraft. Jag vill visa hur tacksamt Simmels synsätt är, vad som upptäcks med hjälp av hans tankar. Jag hoppas att ny kunskap eller åtminstone här och nu relevant kunskap framkommer genom min undersökning. Ny är kunskapen eftersom fallet är unikt och pågående. Relevansen härrörs till aktörernas maktpositioner i samhället – MKB är stadens största fastighetsförvaltare, projektets entreprenör NCC är ett multinationellt byggföretag – men också till deras egna förhoppningar på samarbetet som ett viktigt pionjärprojekt.

Bakgrund

Planen för Kvarteret Trevnaden i Sofielund i Malmö innehåller tre bostadshus med sammanlagt 170 lägenheter. 45 av dem, projekteringens *hus A*, utformas för kollektivboende tillsammans med föreningen Kollektivhus i Malmö (MKB, 2012). Att driva ett byggprojekt ihop med brukarna, eller slutkunderna som de ofta kallas inom byggbranschen, är nytt för MKB. Även för fastighetsbranschen i allmänhet är detta ovanligt, i synnerhet när det gäller produktionen av hyresrätter. Kollektivhuset växer fram i en *samverkansentreprenad* – ett för byggbranschen allt vanligare fenomen som jag strax ska förklara bättre – men min poäng är den att samverkan kring projekt Kv. Trevnaden stundtals har varit eller åtminstone upplevts som *trevande*. Vad är det som har lett fram till dessa förutsättningar? Genom att här nedan historiskt besvara denna fråga hoppas jag kunna motivera min undersökning.

Kollektivhus

Trots att tanken på gemenskapsboenden egentligen är lika gammal som människan själv måste vi för tillfället acceptera kollektivboendet i dagens svenska samhälle som något apart. Endast ett 40-tal kollektivhus finns idag i Sverige, i Danmark är de runt 500 stycken. Både Platons idealsamhälle och Fouriers utopi innehåller kollektivt organiserade bostadsformer. Arbetsgruppen *Bo i Gemenskap*, BiG, bildades på 1970-talet och utgick från samma tanke som författaren CJL Almqvists ”universalhotell” när de skapade sin modell ”Det lilla kollektivhuset på arbetsgemenskapens grund” som haft betydelse för svenska kollektivhus. De såg inte hemarbete som något negativt. Men de såg en orättvisa och ett hushållsekonomiskt slöseri när kvinnor *i varje familj varje dag* utförde dessa tjänster åt familjerna som krympande sociala enheter. Genom att arbeta tillsammans med exempelvis matlagning, tvättning och städning skulle folk spara tid och resurser samt göra hemarbetet till en socialt berikande del av vardagslivet. (Grip & Sillén, 2007, s.81-85) Forskningen definierar numera kollektivhus som ”en boendeform för blandad befolkning där varje hushåll har egen lägenhet i förbindelse med gemensamma lokaler som storkök, matsal, hobbylokaler och andra kollektiva utrymmen”. (Grip & Sillén, s.12)

Kollektivhus bedöms av MKB vara en upplåtelseform med framtiden för sig. Mina respondenter från MKB talar om potentialen. I diskussioner om kollektivhusens framtid talas det om en ”efterfrågan underifrån för att fler kollektivhus ska byggas” (Grip & Sillén, s.80) Fastighetsägarna och byggbranschen verkar sällan ta egna initiativ till skapandet av gemenskapsboenden. Men i samarbete med en aktiv grupp människor kan kollektivhusprojekt genomföras av allmännyttiga kommunala bostadsbolag eller av andra fastighetsförvaltare. När kunderna så att säga redan finns på plats anses riskerna med att bygga kollektivhus överkomliga. Detta är på sätt och vis fallet med kvarteret Trevnaden. KiM bildades 2009 av en grupp människor som kände varandra och som delade en vision av ett kollektivhus i Malmö. Medlemmarna började undersöka möjligheterna att samarbeta med fastighetsägare och efter bara några månader hade kontakt knutits med MKB. Bolaget hade förvisso redan talat om kollektivboendet som en potentiell väg för dess affärsutveckling. När så föreningen Kollektivhus i Malmö efterfrågade ett samarbete presenterade sig en verklig chans för bolaget att utforska utvecklingsmöjligheterna i kollektivhus.

Civilsamhället

Därmed skymtar ett troligt scenario: *civilsamhällets framträdande roll i utvecklingen av det svenska kollektivboendet*. För det första utgör föreningsformen en nästan självskriven organiseringsstrategi, både som de boendes gemensamma beslutsforum för frågorna som rör livet i huset och för organiseringen av de förvaltningstekniska frågorna. För det andra spår till exempel MKB:s inköpsstrategi:

I framtiden kommer du att se religiösa samfund, idrottsföreningar eller andra organisationer som hyr och förvaltar hus själva, i större eller mindre utsträckning. Kanske kommer MKB att hyra ut lägenheter där ingen service ingår i hyran, vad vet jag? Istället ligger det på hyresgästen att sköta? (Norgren, 2013, intervju)

Civilsamhället förstås som den del av samhället som inte är marknadens företag och affärsverksamheter, som inte är statens myndigheter eller de andra offentliga verksamheterna inom kommun och landsting – men som ändå är organiserad i någon form och för något specifikt ändamål. När människor organiserar sig för att bo tillsammans, som i den ideella föreningen Kollektivhus i Malmö som kommer att avknoppa en ekonomisk förening för blockhyran av kollektivhuset i kvarteret Trevnaden, då utgör dessa människor i dessa föreningar en del av civilsamhället. Begreppet civilsamhälle etablerades i Sverige under 1990-talet och avsåg folkrörelserna och föreningslivet, stiftelser och federationer: synonymt med den ideella sektorn, den tredje sektorn, samhällets sociala ekonomi (Trägårdh, 2010, s.25). Begreppet kan syfta på både Röda Korset och lokala soppkök, frikyrkoförsamlingar och fackföreningar, de nationella studieförbundens cirklar och den lilla judoklubben. Brokig mångfald måste sägas karaktärisera civilsamhället, liksom luddiga gränser till de andra delarna av samhället. Att organisera sig och arbeta för ett specifikt syfte – inte i det vinstdrivande företags form och inte inom statens utövning – kan i allra högsta grad både till formen likna och direkt sammanvävas med just företag och myndigheter (von Essen & Svedberg, 2010, s.57ff). Det civila samhället antas vara viktigt för demokratin, välfärden, integration och medborgarnas sociala kapital (Trägårdh, 2010, s.25). Att människor organiserar sig enligt sina politiska åsikter, fritidsintressen, moraliska övertygelser eller individuella egenintressen blir i organiseringsmomentet en faktor som kan säga något om samhällets sociala sammanhållning.

Organisering och deltagande

För MKB är kvarteret Trevnaden en viktig del i det egna och kommunens arbete med *Rosengårdsstråket* som ska knyta stadsdelen till centrala områden som Möllevången med hjälp av mötesplatser via cykel- och gångstråk (Malmö stad, 2013). Min respondent BT (se appendix 1): ”Rosengårdsstråket stärks i och med kvarteret Trevnaden, Sofielund förnyas med detta tillskott. Vi pratar om urban akupunktur som sätter igång flöden.” (MKB, 2013) Tron på att stadens fysiska strukturer påverkar invånarnas sociala sammanhållning förutsätter även en tro på stadsplaneringens potential. Tanken att planera en god stad har ett *utopiskt* drag över sig. Utopi bildas av grekiskans *eu*, god, *ou*, icke, och *topos*, ställe (Asplund, 1979, s.191). Denna dubbla betydelse, *den goda platsen* och *icke-platsen* var Thomas Mores (upphovspersonen till begreppet) intention på 1500-talet. Utopismen är kanske mer än något annat en organiserings filosofi (Parker, 2002). Det tar tid att bygga en god stad och utvecklingens alla processer kräver samordning, kontroll och förut-

bestämmdhet; en organisering. Organiseringens utmaningar, till exempel motstridiga viljor och intressen, återfinns i arbetet med projekt Kv. Trevnaden.

Ett paradigmskifte inom utvecklings- och planeringsteorier har bestått i utmaningen av rationell planering uppifrån. Det har i några decennier talats om mer dialogbaserade arbetsätt, en kommunikativ ansats. Patsy Healeys deltagande och samförståndsbaseade *kollaborativa planering* är tänkt att öka medborgarnas inflytande. Makthavarna bör lyssna mer på övriga medborgare. Formerna för en mer upproriskt syftad planering, med radikala ambitioner som siktar på strukturella förändringar av samhället, har lanserats av Leonie Sandercock och kallas på engelska *insurgent planning*. (Larsson & Jalakas, 2008, s.72-76)

Även i byggbranschen har ”upp och ner”-tankar börjat påverka arbetet. *Partneringledare* eller *processledare* är en ny arbetsuppgift, *samverkansentreprenader* en ny projektform. Det handlar om att vilja samordna många aktörers kunskaper och erfarenheter för att kunna bygga bättre hus. Även slutkunden anses sitta på viktig kompetens. De som ska använda huset kan med sina idéer förbättra slutresultatet om deras önskemål och förslag redan från början inkluderas. Det talas om tillvaratagande av olika kompetenser, att mångas delaktighet borgar för projektets bästa, löften om tids- och kostnadsbesparingar samt mer effektiv riskhantering (NCC, 2013). *Förtroendeentreprenad* och *partnering* är andra benämningar på entreprenadformer som utgår från dialog, öppenhet och gemensamma mål men från också ekonomiska incitament och funktionskrav som bättre ska styra den ömsesidiga ansvarsfördelningen i samarbeten (Boverket, 2005, s.138f).

Metod

Fallstudie

För min typ av forskningsfrågor om den här typen av studieobjekt lämpar sig *fallstudien* väl; det är aktuella skeenden vari beteenden förekommer som jag som forskare inte kan manipulera, och om vilka jag framförallt undrar *hur* (Yin, 2007, s.25ff). Konflikterna har ägt rum inom ramen för ett i sammanhanget intimt och intensivt samarbete som i skrivande stund fortgår. Konflikterna har funnits mellan individer och grupperingar av individer och går rimligen inte att undersöka på annat sätt än genom att fråga de inblandade. Det finns en *hermeneutisk* ambition i min undersökning – jag *tolkar* intervjupersonernas upplevelser i ljuset av teorin och i klangen från de andra respondenternas upplevelser men också i kakafonin som uppstår när intervjupersonernas upplevelser förstås för vad de är, nämligen tolkningar. De talar om varandras insatser och om hur de i samarbetet har påverkats av dessa; de framställer tolkningar av sina och de andras förhållanden i samarbetet. En tät väv av handlingar och tolkningar tillverkas i och med mina utfrågningar. Inför en sådan svåröverskådlighet

kan en *heuristisk* ansats väl införlivas i den hermeneutiska bearbetningen av empirin. Med det menas att forskaren erkänner och använder sig av grunder och teser som kan vara oprecisa, otillräckliga eller ungefärliga (Isenberg, 2011, s.63). Heuristik är en metod för att sortera fram ny relevant kunskap. Den genererar plausibla antaganden så att hypoteser kan väljas ut eller produceras men den hjälper oss inte med att rättfärdiga eller förklara dessa hypoteser. Intervjupersoners upplevelser och tolkningar kan *framträda*. Simmels teori om kamp utgör i sig en modell för hur heuristiska resonemang utformas.

Mina forskningsfrågor handlar i slutändan om relationer mellan aktörerna. Relationerna består av både personliga attityder och framställningar, växelverkande handlingar och reaktioner på dessa, gemensamma överenskommelser och individuella utspel. För att lära känna dessa förhållanden kan jag inte läsa dokument eller litteratur om ämnet. Inga andra källor står till buds än deltagarna själva och min metod blev därför den kvalitativa intervjun.

Intervjun

Kvale och Brinkmann (2009) problematiserar intervjukunskap i forskningssammanhang men argumenterar för att det finns goda sätt att använda intervjukunskap som övervinner riskerna (på s.314 finns en sammanfattande tablå). Jag har försökt att i framställningen av mitt material belysa interaktionen mellan deltagarna och deras organisationer och i samarbetet i stort. Här har min teori hjälpt mig: människors sociala utspel bör enligt Simmel förstås som processer, inbäddade i en växelverkan där de ständigt utgör inbördes relaterade impulser till svar och reaktioner (Heidegren, 2008, s.18). I intervjuernas genomförande utgick jag från individuella perspektiv. Respondenterna ombads lämna personliga utsagor om hur de uppfattade sig själva, sina kollegor och motparter samt sina organisationers uppgifter och insatser i samarbetet. Jag har försökt att framställa respondenternas uppfattningar i sin kontext, som sprungna ur ett socialt, historiskt och materiellt sammanhang, och inkludera deras egna hänvisningar till dessa kontexter.

Isenberg menar att Simmels studie *Främlingen* kan fungera som metodologiskt ideal (2013, s.15). Den kvalitativa intervjun är ett möte och forskaren en främling vars rörlighet och opartiskhet kan upplevas som förlösande; den skapar ett avstånd och därmed öppenhet, ett förtroendegörande. I rörligheten infinner sig dock kritiska ögonblick, tillfällen då främlingen måste förstå att stanna upp, lyssna och verkligen mötas. Jag har försökt grunda mina intervjuer på främlingens fördel och tror att rollen hjälpt mig ypperligt eftersom jag har träffat personer med mycket skiftande bakgrund, perspektiv och intressen. De har alla sina uppfattningar av varandra och av sina gemensamma förhållanden. Både de och jag måste förhålla oss till dessa förflutna och pågående interaktioner. När jag som forskare möter motstridigheten i mångfalden är det välgörande att kunna behålla rörligheten och opartiskheten – för att inte kompromettera respondenternas förtroende för mig. Jag vill

inte riskera att förknippas med ställningstaganden för eller emot några av deltagarna. Denna risk infann sig då jag i undersökningsarbetets början av MKB blev erbjuden att skriva en längre rapport om Trevnaden. Jag har varit tvungen att poängtera uppsatsens oberoende av detta uppdrag och jag har varit tvungen att i varje intervjumöte akta på respondenternas förtroende för mig som opartisk forskare.

Validitet och reliabilitet

Hur kan jag kontrollera min intervjudata? När våra samtal till stor del handlar om hur respondenterna har uppfattat, erfarit och känt inför konflikterna finns inget absolut sätt att verifiera riktigheten i utsagorna. Ett grundläggande sätt är att *triangulera* data med andra källor, i mitt fall främst med de andra respondenternas utsagor, och leta efter teman som återkommer för att på så vis kunna lita mer på datan. (Denscombe, 2009, s.265ff) Men genom att kasta om tankegången i påståendet att intervjumaterial är alltför personligt baserat kan jag påvisa hur styrkan i den kvalitativa forskningsintervjun är just det privilegierade tillträdet till det personliga. Interaktionen mellan forskare och intervjuperson skapar förutsättningarna för en *receptiv förståelse* och forskaren är ”det känsligaste verktyget som finns för att undersöka mänskliga innebörder” (Kvale och Brinkmann, 2009, s.187). I intervjusituationerna har jag, bland annat med hjälp av ledande frågor, kunnat kontrollera stora delar av kunskapen, både den som jag redan hämtat från andra intervjupersoner eller källor och den som jag i stunden mottar. Kontrollen kunde gälla detaljdata av mer objektiv karaktär vars riktighet jag tillförlitligt och resurseffektivt kunde säkerställa, det kunde också gälla frågor som rörde mina eller andras tolkningar av samarbetet. Därmed blev det explorativa momentet i intervjun direkt och interaktionsbaserat.

De många tolkningsmöjligheterna kan komplettera varandra i vår förståelse och motsägelserna går att infoga i samma process. Det här är kärnan i god kvalitativ forskning – om tolkningarna görs explicita och öppna för bedömning. Att resonera kring rivaliserande hypoteser är hur Kvale och Brinkmann definierar *kommunikativ validitet*: att diskutera konkurrerande kunskapsanspråk för att komma fram till validiteten i en observation (s.271-275). Validering är en ”argumenterande disciplin” som bygger på ”osäkerhetens och den kvalitativa sannolikhetens logik, där det alltid är möjligt att argumentera för eller mot en tolkning, att konfrontera tolkningar och döma mellan dem.” (s.272) Om det alltid är möjligt att ifrågasätta en tolkning kan jag aldrig slutgiltigt bevisa dess riktighet här i texten. Tillåt mig att bjuda in till den fortsatta argumentationen om min framställnings rimlighet! Vad jag gör i återstående text är att begripliggöra det som jag har sett i Trevnaden-samarbetet.

Urval

Jag har genomfört sammanlagt tretton djupintervjuer med direkta och indirekta deltagare i Projekt Kv. Trevnaden. Fallet avgränsas på så sätt att samverkansentreprenaden genomförs av fyra organisationer och det är dessas representanter som arbetat med utformningen av hus A (kollektivhuset), bland annat i vad som först kallades *designgruppen*, sedan *samrådsgruppen*. De har också suttit med i *projekteringsgruppen* som har en större sammansättning av medlemmar vars deltagande skiftar allt efter projekteringsfaserna (det gäller mark-, el- och VVS-konsulter till exempel). Vidare utgör de mest kontinuerliga deltagarna i projekteringsgruppen (alltså representanter för föreningen KiM, bostadsbolaget MKB, byggföretaget NCC och arkitektbyrå Kanozi) även *partneringgruppen* som träffas tre-fyra gånger per år och vars syfte är att följa upp hur arbetet mot de gemensamma målen fungerar i projekteringsprocessen.

Mina tretton intervjuer fördelar sig så att fem gjordes med KiM-medlemmar, fyra med anställda inom MKB, tre med anställda av NCC och en med representant från Kanozi. Detta urval gjordes genom att MKB:s och KiM:s kontaktpersoner, BT respektive RG, fick föreslå vilka jag skulle tala med om ”konflikterna som varit i samarbetet”. BT och RG har båda varit med från projektets absoluta början och närvarat på nära nog alla möten som gällt det allmänna gemensamma arbetet. Under mina inledande intervjuer förstod jag snabbt att en mer pregnant krets av deltagare existerade vars samarbete utgjorde något slags nyckelinsats i projektet. Det är dessa sex intervjupersoner som utgör min slutgiltiga empiri vars innehåll jag analyserar i den sista delen av uppsatsen. Övriga utsagor som jag samlat in utgör bakgrundsdata – som jag inte stödjer några resonemang på men som heller inte motsäger mina iakttagelser, tvärtom.

Urvalet (se appendix 1) består av de två kontaktpersonerna från KiM och MKB: RG som är arkitekt och central motor i föreningens insatser, BT som är MKB:s affärsutvecklare och ansvarig för att bolaget ”utvecklar hyresrätten som affär” i och med kollektivhuset Trevnadens tillkomst. Från KiM kommer även DF som under ett knappt år blev föreningens ersättande representant i projekteringsgruppen, partneringformen och i designgruppen/samrådet. Från MKB:s avdelning Nybyggnation deltar även GS, bostadsbolagets projektledare ansvarig för Kv. Trevnaden. NCC:s projektchef ID organiserar byggprojektets platschefer och ansvarar för samverkansentreprenaden. Kanozis representant KB är arkitekt men har i samarbetet haft en operativ och mer övergripande kommunikativ funktion.

Forskningsetik

För att komplettera det korta resonemang om forskarens etiska ansvar som jag för i avsnittet om intervjumetod så ska jag här diskutera konfidentialitet och anonymisering. Detta hänger samman med ansvaret att både rättigheter och känslor hos de personer som involverats i forskningen

hanteras tillbörligt. Jag har fått ställa mig frågan om undersökningen kan vara inkräktande, känslig eller hota deltagarnas övertygelser. Skulle deltagarna kunna lida av att avslöja information – ekonomiskt, rättsligt? Jag har bedömt riskerna som obefintliga men ändå varit tydlig med att erkänna dem inför respondenterna, inklusive i det skriftliga samtycket. I det har jag förbundit mig att låta alla respondenter vars uttalanden återges i uppsatsen kontrollera framställningen.

Som redan har framgått refereras dessa respondenters utsagor med initialer, anonymiserade sådana. Eftersom samarbetet är så intimt kan deltagarna ändå identifiera varandra. När jag kan undvika att koppla uttalanden till specifika respondenter kommer jag att göra så. Egentligen uttrycks få kontroversiella åsikter eller ställningstaganden av mina respondenter men jag vill undvika risken att förstärka de negativa upplevelser som några av respondenterna haft i samarbetet. Varför dessa val? En forskare ska alltid värna sina respondenters integritet. När ämnet för studien är konflikter i ett pågående samarbete – konflikter som har inneburit negativa och känslomässigt slitsamma upplevelser för parterna – då är forskningsframställningens korrekthet ännu viktigare.

Intervjuguiden (appendix 2) visar att jag aldrig frågade respondenterna rakt ut om den ökade interaktionsgraden, så säker var jag på Simmels riktighet i fråga om kampens sammanhållning. Jag provade också att låta respondenterna rita *mentala kartor* över i samarbetet uppståndsna positioneringar och relationer. Detta inkluderade jag utifrån Simmels betoning av rörelse, avstånd, manöverutrymme. Några enstaka kartor utgjorde intressanta skildringar av hur de uppfattat samarbetet och konflikterna. Mitt intryck var att kartritandet hade en ibland nästan terapeutisk verkan på deltagarna – eller så erbjöd det åtminstone en pedagogisk poäng vad gäller deras sätt att se samarbetet. Kartorna åberopas emellertid inte i min analys då de fick skiftande grad av relevans. Min intervjudata håller mycket bättre och jämnare kvalitet.

Teori

Om Simmels sociologi

Georg Simmel, en av de klassiska sociologerna, funderar i uppsatsen ”Der Streit” från 1908 på vad konflikter betyder. Uppsatsen utgör kapitel fyra i *Soziologie. Untersuchungen über die Formen der Vergesellschaftung*. Av titeln kan vi lära oss att Simmel ser sociologins studieobjekt som processer: Han talar om *församhälleliganden* och inte om *samhället*. Samhället förstås som dynamiskt. Det består av alla de sätt på vilka vi interagerar, alla de former inom vilka vi berör och beror av varandra (Heidegren, 2008, s.17). Vissa använder istället för *församhälleligande* begreppet *socialisering* eller *socialisation*, andra har försvenskat ett engelskt begrepp och talar därför om *sociation*. Vad gäller de *moderna* församhälleligandena – hur Simmel ser på moderna människors

interaktion – så förstår han oss och våra mellanhavanden som *differentierande* och *distingerande*, sökandes autonomi och särart (Isenberg, 2013, s.8).

Simmel arbetar liksom Marx dialektiskt. Dialektiken sätter processer, flöden, relationer i fokus framför system och strukturer. Processernas konstitution – hur de formar, skapar, ger upphov till system och strukturer – och hur de i sin motsägelsefullhet framtvingar förvandlingar av systemen och strukturerna, är vad dialektiken problemställer i sin analys. Viktigt är att identifiera motsägelserna; principerna som bestämmer formen på ett system men som samtidigt negerar, motsätter sig, motsäger systemets stabilitet och integritet. Denna korta förklaring av dialektiken, hämtad ur *Dictionary of Human Geography*, får stå som bakgrund till religionshistorikern Erik af Edholms beskrivning av bärande element i Simmels undersökningsmetod: ”de ständigt återkommande analyserna av inre motsättningar i det som till synes är enhetligt, av paradoxal samhörighet mellan element som skenbart utesluter varandra, av konflikten mellan fixerade former och förändringsprocesser.” (af Edholm, 1981, s.12)

Innan jag koncentrerar mig på Simmels resonemang om kamp vill jag kort förklara en annan av hans styrkor, nämligen det *typologiska* arbetssättet som diskuterar och utvecklar begrepp: *former* (t.ex. intressestriden) och *typer* (t.ex. främlingen) sammanfattar och förenklar människors komplexa växelverkan i mönster; de utgör ett slags orienteringsmedel. De fungerar inte som avbildningar av världen. De är skapade för analysen så att de kan vara specificerande, perspektiviserande, poängterande (Isenberg, 2013, s.9). Ensamma betyder de alltså inte så mycket, det är i växelverkan med den sociologiska forskarens iakttagelser av verkligheten som de blir betydelsebärande.

Både dialektikens fokus på motsägelser (schemat *tes – antites – syntes* är en återkommande figur) och Simmels fokus på interaktionernas form (och den inneboende motsättningen mellan formernas tillblivelse och individernas pågående växelverkan) kan vara värda att ha i åtanke nu när jag ingående diskuterar teorin. Simmels arbete är tyvärr inte särskilt digert diskuterat i svenskspråkig litteratur (Hansson, 2007, s.49).

Den förenande striden

Simmel argumenterar för att striden som interaktionsform kan ses som en positiv kraft, vilken *adderar* social interaktion. Han likställer motsättning och gemenskap; båda binder oss samman i ökad interaktion. Det är istället ömsesidig likgiltighet som är en negerande form av interaktion; att avböja eller att upphöra med den. (Simmel, 1970, s.8 och hädanefter endast som sidnummer) Konflikter kan få oss att knyta an till motparten, öka vår förståelse för henne, respektera eller höga henne. Vi bör se konflikter som en aspekt av den sociala sammanhållningen (Asplund, 1970, s.53ff) Flera av de inblandade i Trevnaden-samarbetet uttrycker i intervjuerna tanken på ett konfliktfritt förhållande som ett ideal. Men Simmel vänder upp och ner på detta. ”Inre motsättning

eller kamp är enligt honom inte en anomali eller tecken på samhällelig ofullkomlighet, istället är det ett grundläggande drag i det sociala livet.” (Stockelberg, 2004, s.249) För de flesta av oss förstås konflikt som söndring, ”att parterna fjärrar sig från varandra, att förståelsen mellan parterna har upphört.” (Asplund, 1970, s.53) I sin bok om aspektseende finner Johan Asplund Simmels tes närmast vitsig; att många konflikter faktiskt betyder motsatsen till vad vi slentrianmässigt anser. Till Asplund säger Simmel att stridigheter *är* sammanhållning.

I engelsk översättning har Simmels *Streit* och *Kampf* överlag ersatts med *conflict* (Simmel, 1955). Gert Nilson roar sig i *Ett. Två. Tre. Det sociala livets grundfigurer* med att räkna upp sitt synonymlexikons motsvarigheter till ”konflikt” (2008, s.20). Han finner trettiofyra exempel på ord och efter bara några sidor in i den svenska översättningen av Simmels uppsats (*Kampf!* från 1970) kan jag tillägga ”splittring” och ”kontrovers”. Att kärt barn har många namn verkar stödja Simmels tanke att konflikter står oss närmare än vad vi tror. Helt kort förklarar jag här hur jag förstår de olika begreppen. *Konflikt* är när motsättningen, fiendskapet, har manifesterats: en process, ett blivande. Motstridigheten ageras ut mellan motståndarna. *Opposition* är konfliktens gnista. *Konflikt*, *strid* och *kamp* är alla former för interaktion och jag ser inte att Simmel eller hans översättare egentligen definierar dessa som inbördes olika. Men det finns andra specifika former av interaktion som ryms inom dessa tre varför de får funktionen av rambegrepp. *Rättstrider*, *intressestrider*, *tävlingsspel* och *svartsjuka* diskuteras alla av Simmel så att han kan avslöja deras sociala betydelser. *Konkurrens* skiljer sig åt och ägnas ett eget kapitel i hans uppsats. Intressestriden och konkurrensen är relevanta för min undersökning, de karakteriseras enligt Simmel av sakliga och objektiva aspekter som har stor betydelse för vad interaktionsformerna kan utvecklas till.

En aspekt vill jag lyfta fram i Simmels text: den rumsliga. Han tänker i avstånd. ”För Simmel är avståndet den huvudsakliga dimensionen i det sociala livet.” (Pyhtinen, 2011, s.248) Simmel betonar enligt Pyhtinen att i princip samtliga sociala relationer kan analyseras i termer av rumslighet och psykologiska närmanden/distanseranden. Det sociala *är* avståndet, interaktionens rymd och form mellan jag och du. *Opposition*, alltså invändningar, ett motstånd, fungerar distanserande. *Opposition* öppnar upp plats för motståndarna att omdisponera sig (varandra) på – där det tidigare snarare fanns låsta (inbördes) positioner. Att invända och säga emot möjliggör relationen som vi annars skulle dra oss undan, alltså avsluta. *Oppositionen* är inte bara ett medel för att bevara ett förhållande, utan en av de konkreta funktioner som utgör grunden för relationens existens (s.14).

Kampens många negativa konsekvenser, dess offer, är ingenting som Simmel försöker förneka. Men etik och moraliska värderingar lämnas utanför resonemangen som syftar till att beskriva kampformerna och dess betydelser. De behandlas av Simmel på flera sociologiska ”nivåer”; som olika former av församhälleligande. Han talar om äkta makars bråk, han talar om nationers

krig. Däremellan exemplifierar han med arbetsmarknadskonflikter, kyrkostrider, konkurrens mellan enskilda affärsidkare, juridiska tvister och aversionen mot främlingar i storstadens myller.

Konkurrens

Konkurrensen (tävlan, strävan mot samma mål) skiljer sig från andra kampformer då den är indirekt. ”Konkurrensen i sin rena form” är ingen egentlig tvekamp, den handlar inte om att fånga eller tillintetgöra motståndaren, eller om att erövra något som hon har (s.56). Konkurrensen strävar efter ett tredje – som andra människors erkännande eller deras pengar. Den uppenbarar sig enligt Simmel i två former: I den ena är en seger över en motståndare enbart ett medel för att nå ett annat värde. I den andra strävar konkurrenterna mot samma mål utan att använda några krafter mot varandra. (s.57) Det förra kan exemplifieras med hur någon som baktalar en rival knappast kan räkna sig som segrare om konkurrensen gäller en tredje parts erkännande. Här är inte allena den subjektiva motviljan antagonisterna emellan. Det är snarare något annat, objektiva mål som eftersträvas. Den andra formen saknar ömsesidiga angrepp på motståndaren: parallellt med varandra kämpar löparna, eller konkurrensens klassiska ekonomiska exempel; när försäljaren sänker priset på sina varor för att locka kunderna till sig, bort från konkurrenten.

Simmel betonar skillnaden mellan konkurrensens innehållsliga effekter (som att enskilda företagare går i konkurs) och dess ”oerhörda socierande verkan” – som att konkurrensen tvingar de tävlande närmare varandra. Tvingar dem att förena sig med varandra, söka ta reda på varandras svaga och starka sidor och anpassa sig och sina handlingar till dem. ”Förvisso sker detta ofta till priset av den personliga värdigheten och det objektiva värdet av produktionen.” (s.60f) Konkurrens tvingar de tävlande att även närma sig målet och den tredje parten, interaktionerna binder konkurrenterna till denna. Begreppet ”populism” illustrerar detta i att väljarnas åsikter styr de politiska ledarnas agendor. Det gäller att vara lyhörd inför massan om du genom konkurrens tävlar om dess gunst. Det gäller att *lära känna* dina väljare. Detta återfinns mellan företagen som eftersom de slåss om kundernas pengar försöker ta reda på allt om deras smak, köpvanor, infall och rörelsemönster. Något har vänts upp och ner. Det som eftersträvas behärskar en.

Ingen kan förneka tragiken i att ett samhälles element arbetar mot varandra istället för med varandra, att otaliga krafter förspills i kampen med en konkurrent, vilka skulle kunna användas till positivt arbete och att slutligen även den positiva och värdefulla prestationen, outnyttjad och obelönad, blir till intet, så snart som en värdefullare eller åtminstone attraktivare konkurrerar med den. (s.62)

Ändå måste vi erkänna ”att konkurrensen i samhället trots allt är konkurrens om människan, en kamp om bifall och värden, om medgivanden och offer av alla slag, [...] den är en sammanflätning av tusen sociologiska trådar” (s.62f).

Intressestridens objektivitet

I konkurrensens växelverkan av *prestationer* rättfärdigas subjektiva obarmhärtigheter som i konkurrensens ljus får något objektivt över sig. Resultatet av konkurrensen förefaller ju vara ”den omutliga indikatorn på personlig förmåga” (s.88). Så kombinerar Simmel en förståelse av moderniteten med tankar om konkurrensens växelverkan mellan subjektivitet och objektivitet: ”Den moderna människans skarpt åtskilda jag- och sakmedvetande får konkurrensens kampform att verka som skapad för henne.” (s.89)

Rättsstriden och intressestriden definieras liksom konkurrensen av ett specifikt förhållande mellan subjektiviteten i konflikten och objektiviteten. Deras rena kampform emanerar enligt Simmel ur saklighetsprincipen: det rationella i lagens och sakintressets verkan (s.34f). ”Den gemensamma underkastelsen under lagen”, erkännandet av att stridens avgörande fälls utifrån obestridda fakta, att kombattanterna respekterar rättens form (de båda följer reglerna), att de är medvetna om hur en social ordning fullständigt begränsar deras utspel i kampen – allt detta låter rättsstriden ”vila på en bred bas av enighet och gemenskap mellan fienderna.” (s.35) När två parter driver varsin sak i en process får växelverkan mellan enhet och dualism en extra tydlig form. Existensen av ett protokoll att fortskrida enligt påverkar konflikten eftersom manöverutrymmet tydligt avgränsas.

Det extrema och ovillkorliga i kampen kommer till stånd ”genom att den omges och bärs av den starka enheten i gemensamma normer och begränsningar.” (s.35) Detta framträder överallt där parterna uppfylls av ett objektivt intresse så att striden hålls från personen. Striden kan förbli rent saklig, och får då något extremt och ovillkorligt över sig. Eller så griper den personerna subjektivt ”utan att de samtidiga objektiva intressen, som parterna har gemensamt, därigenom förändras eller splittras.” (s.35f) Det större gemensamma kan då komma att lugna konflikten, dämpa fientligheten mellan personerna. Men i försöket att skilja på sak och person rättfärdigar parterna emellertid sin framfart. Siktet på de objektiva intressena skänker ett ”gott samvete” och skärper därmed skoningslösheten i intressestriden. De kämpar ju bara för sin sak – en närmast nobel handling!

Här vill jag lägga till Simmels resonemang att det är svårt och därför väldigt ovanligt att en intressestrid ”uppnår” en fullständig objektivitet. Istället tänker jag mig att det uppstår en varierande kraft i växelverkan mellan det subjektiva i antagonisternas deltagande och det objektiva i deras sak. Till det som intressestriden sägs handla om sällar sig då och då personpåhopp – någon av parterna har inte kunnat hålla sig från att dra in de subjektiva aspekterna. Detta kan föranleda intensiv indignation hos de andra; det är så lågt att låta den personliga illviljan kasta en skugga över det överpersonliga.

Representantskapet upprättar samma växelverkan mellan det personliga deltagandet, den personliga närvaron, och gruppens intressen. För vilka är dessa? Och hur långt sträcker sig autonomi i medlemmarnas tolkningsutrymme? Den individuella representanten är inte bara sig

själv, hon ”är” även organisationen. Genom att sammanblanda uppfattningen av sina egna respektive sin organisations intressen, mål eller rutiner med en universell och objektivt betraktad ”bästa väg” ritar representanterna upp spelplaner för sitt agerande. Inuti dessa utrymmen skaffar de sig plats för anfall och reträtter, erbjudanden och emottaganden. Likadant skapas rörelsefrihet i varje representants förhållningssätt gentemot de motstridande gruppernas medlemmar: Jag respekterar måhända din organisation men jag avskyr dig!

Kampens inre effekter

Från att belysa parternas förhållande till varandra låter vi nu Simmels resonemang förklara hur kampen påverkar parternas inre sammansättning. Enhetligande och centralisering bidrar till mer effektiva strider. Men många gånger är det önskvärt att motståndaren står lika enad. Att möta en diffus mängd fiender och erhålla många enstaka segrar men inget avgörande som fastställer styrkeförhållandena – det slösar med våra krafter och vår tid (s.94). Därför minskar också gruppens tolerans för avvikande åsikter eller beteende bland gruppens medlemmar. Vid stridssituationer ställs ofta inre skiljaktigheter på sin spets; sluts leden oavsett skillnaderna eller trängs oliktankarna ut ur gruppen? (s.95)

Vidare kan tolerans och tillmötesgående från motståndarna ha den effekten att ens egen opposition mildras; de medgörliga och obeslutsamma i gruppen frestas att inta mellanpositioner eller mildra sin fientlighet. Detta dilemma gäller minoritetsgruppen i synnerhet, vars enighet betyder så mycket mer. I förlängningen kan en grupp förlora sin enighet när den förlorar sitt motstånd, sin fiende (s.102f). Viktig är denna sammanhållande betydelse av kampen:

[...] genom kamp inte bara koncentrerar sig en bestående enhet mer energiskt och utesluter radikalt alla element som skulle kunna göra gränserna mot fienden suddiga, utan personer och grupper, som annars överhuvud taget inte har någonting med varandra att göra, fås att sluta sig samman. (s.103)

Omvänt uppfattas ofta sammanslutningar av omgivningen som något hotfullt och fientligt, ett fint exempel på Simmels dialektiska skarpsynthet. Stockelberg (2008) förklarar Simmels syn på enighet: Att befinna sig i konflikt är det som karakteriserar de oenigas enhet. Det bildas dualistiska förhållanden ur oenighetens ömsesidiga oppositionering. Samtidigt: enhetens bildande gör inte att enskildheterna utplånas, det finns inget fullkomligt eller slutgiltigt i den. Tvärtom är det i interaktionens rörelse, genom att skillnaden mellan elementen bibehålls, som ömsesidigt inflytande kan utövas! (Stockelberg, 2008, s.248f) Växelverkan råder tills att en av parterna segrar i avfärdandet av motpartens anspråk eller när de oenigas enhet upplöses av andra anledningar.

Jag inledde med antagandet att konflikter ofta ses som hot mot gruppen: ”Socialt hat” definierar Simmel som hatet mot en gruppmedlem, på grund av att hon upplevs som ett hot mot

gruppen, en fara för gruppens bestånd. Om en individ anses orsaka en tvist inom gruppen får de objektiva skälen till tvisten sällskap av den sociologiska anledningen; ”vi hatar gruppens fiende som sådan.” (s.48) Där det inte sker någon egentlig sprängning av gruppen (alltså en sorts lösning av konflikten så att taggen, den ständigt förnyade irritationen, avlägsnas) kvarstår alltså spänningen mellan antagonismen och enhetens bestående. Någon vill inte utträda ur gemenskapen, någon anser tillhörigheten för värdefull eller så uppskattas gruppens enhet som ett objektiva värde. Om detta hotas är det värt att kämpa för. Simmel säger att denna rörelsehindrande omständighet ökar stridens intensitet och ger den en förbittrad eller förtvivlad karaktär utanför dess rättfärdigade grad. Striden angår inte bara parterna utan även gruppen som helhet. (Min motståndare blir motståndare även till vår gemensamma grupp.) I kombination med intressestridens intensifiering då den objektiva saken föranleder oss att strida hårdare bör denna iakttagelse kunna blixtra till i analysen som kommer.

Teoretiska alternativ

Min relativt långa teoridel avslutas härmed med nämnandet av relevanta teoribildningar som jag har valt bort. Marxistisk teori fokuserar liksom Simmel på ”samhället” som processer varav den viktigaste är en konflikt, nämligen den mellan kapitalister och proletärer. Feministisk teori om patriarkat och könsmakt samt agonistisk teori (Mouffe) skulle också vara passande infallsvinklar, liksom ur Simmel sprungna teoribildningar som den symboliska interaktionismen (Mead, Goffman). Konflikthantering, som en funktionalistisk gren av sociologi eller psykologi, har jag inte alls berört trots att den – enligt min ytliga orientering i konfliktforskning – utgör en betydande del av litteraturen. Organisationssociologin talar om relationen mellan individen och gruppen, och om representantskap, vilka båda är centrala aspekter i min uppsats. Några respondenter har i samtalen refererat till konflikthantering, medan andra har lyft fram den nyss nämnda könsmaktsteorin. Min analys hade blivit en annan om jag istället valt att använda någon av dessa begreppsapparater. Förhoppningsvis tjänar min analys till att övertyga om att Simmels tankar är förtjänstfulla verktyg.

Analys

Som jag nämnde i inledningen har Simmels teori passat mitt syfte väl. Analysens tre rubriker reflekterar detta i det att de utgår från teoridelens fokus på intressestrid/konkurrens, kamp som sammanhållning respektive kampens effekter på gruppen. Besvarandet av min första forskningsfråga sker löpande i analysen medan svaret på min andra, den om kampens potential, lär skönjas allteftersom min undersökning av projekt Kv. Trevnaden återges och utvecklas.

Att strida om intressen

Jag inleder min analys med en situation som uppstod på ett av de många mötena inom samarbetet om kvarteret Trevnaden, en situation som illustrerar något grundläggande motstridigt i samarbetet. Det var på en ”kick off” hösten 2010. Avsparken gällde partneringformen som NCC arbetar enligt, inom ramen för den samverkans-entreprenad som MKB har handlat upp. På detta avsparksmöte skulle nyckelpersonerna i samarbetet – alla för första gången tillsammans – träffas för att formulera förväntningar på projektet och uttrycka vad alla hoppades kunna tillföra. Mötets målsättning var att komma fram till hur en samsyn på genomförandet skulle kunna se ut, en projektdeklaration. En majoritet av mina respondenter berör diskussionerna som fördes på detta möte:

En av de konflikterna som kändes väldigt tydlig vid det tillfället var rätt så banal, om jag får använda det uttrycket. Den handlade om ett enkelt ord; ordet effektivitet. Det var rätt så tydligt att det på den ena sidan fanns MKB, entreprenören NCC och projektören – arkitekten Kanozi. (GS)

Kollektivhus i Malmö, som hade två representanter närvarande, kunde inte skriva under på att man skulle arbeta effektivt. [...] Det blev en motsättning om ordet effektivitet, det var inget som KiM ansåg var bra. Det blev en väldigt ideologisk debatt, kände jag. (GS)

Denna diskussion upplevdes av de flesta respondenterna som lång och hetsig. De ”diskuterade rejält och blev ganska sura på varandra.” (RG) Det gemensamma målet att bygga ett kollektivhus i kvarteret Trevnaden visar sig innehålla motstridiga uppfattningar om hur parterna ska göra. Mötet intensifieras och drar ut på tiden. Om alla hade hyst gemensamma uppfattningar skulle interaktionerna varit ganska sparsamma. Deltagarna hade formulerat målen, skrivit under dem, åkt hem. Avsparken hade framstått som nästintill överflödig. Istället detta: Två läger formas, två sätt att se på projektet. Respondenterna talar om grupperingar, motståndarsidor och falanger där en sida hänvisar till rationalitet, effektivitet, tidsplan och budget. ”KiM – om de var på 'den andra sidan' – de ville ha mer känslomässiga formuleringar som kändes rätt främmande i ett byggprojekt.” (ID) Den andra sidan ifrågasatte det traditionella tillvägagångssättet:

Vad är effektivitet egentligen? Att saker bara kör på? Risken är stor att det i senare processer dyker upp problem eller missförstånd som stressades förbi eller tystades i ett första skede. Därför tyckte vi att det som är typiskt för samverkansentreprenaden, kommunikation, skulle stå överst i deklarationen. (RG)

Ett uttryck som förekommer är ”taktpinnen”. Respondent ID menar att KiM tog den och stred rätt hårt med den. Han pekar ut en enda persons deltagande i avsparken som avgörande och sätter fingret på ett av Simmels mest prominenta uppmärksammanden, interaktionernas växelverkan:

Du nämnde ju ett namn, DF, som satte en väldig prägel på den första workshopen, när vi gjorde projektdeklarationen. Jag vet inte... Hade inte DF varit med på första workshopen så hade nog inte NCC, tjoff, farit upp där... Vi kände att "Okej, nu måste vi på något sätt markera." Och även hos MKB blev där en reaktion: "Okej, ni har väldigt tydligt framfört era åsikter. Vi delar inte dem fullt ut." Och sedan började det... Det var nog DF som var väldigt tydlig med sina åsikter där. (ID)

Mötesdeltagarna svarar på varandras utfall, vi ska förstå dem i skenet av varandra. I efterhand kan vi se reaktionerna som förhastade, närmast instinktiva och alls inte rationella eller strategiskt riktiga. I Simmels interaktionistiska sociologi är ömsesidigheten och växelverkan mycket viktiga. Lika viktig är hans förståelse av moderna tidens människor: att våra mellanhavanden får en alltmer differentierande funktion som drar gränser, föder autonoma subjekt (Isenberg, 2013, s.8). Kampen är en självklar form för detta. "Där kände man att något hängde i luften, när man åkte ifrån den där workshopen. Vi var överens. Men det var inte utagerat." (GS) Det vilade en illusorisk konsensus i den gemensamma projektdeklarationen. Det skulle visa sig att parterna inte alls hade enats om dessa gemensamma mål. De hade bara spänt upp repen runt ringen för den kommande matchen om målen, identifierat varandra som motståndare. Nu fanns det en arena i vilken striderna kunde utkämpas.

Utifrån denna diskussion om de gemensamma målen, alldeles i början av samverkans-entreprenaden, drar respondenterna kopplingar till tiden som följde. "Glappet växte snabbt, mellan den traditionella synen på hur vi arbetar för att bygga hus och KiM:s tankar; deras medlemmar och representanters roll i samarbetet. Det blev en konflikt av detta glapp, om hur vi skulle närma oss varandra." (BT) Jag identifierar de motstridiga krafterna som objektiva oförenliga intressen, det vill säga att kampen kommer att handla om något sakligt som ligger utanför personerna; en intressestrid. Helt utanför den subjektiva sfären lyckas dock sällan en strid att utkämpas. Både individuella egenskaper och respektive organisations karaktär kommer att visa sig bli indragna i stridandet om intressen, om vilka värderingar som ska styra byggprocessen. Simmel menar att intressestridens avskalande av det personliga kan göra kampen mer radikal, passionerad och skoningslös.

Konkurrensen som kampform sporrar till samma hänsynslöshet gentemot motståndarna. Växelverkan mellan det subjektiva och det objektiva i intressestridens respektive konkurrensens rörelser kommer att inbegripa även kampen om makten i Trevnaden-samarbetet. En maktkamp är förvisso omöjlig en konkurrens. Makten erövrar från den som äger den, den är inget objektivt tredje. Men jämte makten hägrar ändå andra värden för de fyra organisationerna och deras representanter, som ekonomiska vinster, ett energisnålt hus utformat enligt de ideal och tekniker som önskats, ryktet om ett framgångsrikt och väl genomfört husbygge. Det håller heller inte att angripa eller till och med besegra motståndarna – detta faktum är ett av konkurrensens signum. En sådan seger är inget slutmål, huset måste fortfarande byggas. Att det därmed verkar skönjas inte en

men två kampformer i projekt Kv. Trevnaden kan hjälpa oss att påminna om Simmels *typer* och *former* som för honom inte fungerar som avbilder av verkligheten. Ensamma i sin (rena) form betyder de inte så mycket. Det är i växelverkan med iakttagelser av verkligheten som de ”aktiveras”. Projekt kv. Trevnaden har drag av både konkurrensen och intressestriden.

De större intressen som åberopas av respondenterna som de rätta (det traditionellt rationella förfaringssättet visavi det kommunikativa dialogbaserade) kan lika väl förstås som parternas uppsåt att påverka projektet. För att KiM ska få kontroll över beslutsprocessen måste de få gehör för projektdeklarationens mål som talar om dialog och respekt för allas kompetens. KiM uppfattar sig som svaga i sammanhanget, ”i en utsatt position som utbildade, oerfarna och utan riktigt ekonomiskt ansvar i projektet.” (RG) Utöver att föreningens representanter saknar kunskap i och erfarenhet av husbyggnad är de i behov av en annan resurs, nämligen tid. Representanterna från föreningens arbetsgrupper har inga mandat att ta egna beslut utan ska återkoppla frågor och beslutsunderlag mellan den hundrahövdade föreningen och samverkansentreprenadens arbetsprocesser. Alla respondenter har påtalat problematiken i att KiM behövde kalla till medlemsmöten, flera gånger oplanerade, för att kunna vara med och ta beslut tillsammans med de andra aktörerna i entreprenaden. Tidspressen upplevdes av KiM som ett hot mot eller ett kringgående av både föreningens långsammare beslutsgång och medlemmarnas kunskapsbrister.

Men föreningen KiM framställs samtidigt, av respondenter från de andra organisationerna, som mäktig och stark tack vare sin mångfald av tankar och åsikter, sitt engagemang, sitt nätverk av kontakter. ”Både NCC och MKB har blivit lite paralyserade av den här kraften som finns i KiM.” (GS) Dessutom ses föreningen även som icketransparent i samarbetet: ”Problemet här är att brukarna [slutkunderna, de som ska bo i huset, *min anm.*] är med hela tiden, men de har en separat process. De tar en massa beslut på egna stormöten – och vi vet inget om detta.” (KB) Misstänklighöret av dessa föreningsegenskaper, KiM:s beslutsprocesser, upprepas av flera respondenter och formar, tillsammans med uppfattningen att de är starka och mäktiga, bilden av ett hot. Denna ”utomstående part som inte alls ser likadant på effektivitet” (GS) har framstått som ett hot. ”Det fanns nog en oro framförallt hos MKB, NCC och projektörerna att arbetet inte skulle kunna bedrivas effektivt – som man är van vid – när man nu hade slutkunden med sig.” (GS)

Ömsesidigt har uppfattningen av att de mött en motståndare bebott medlemmarna i KiM. KiM:s representanter har enligt andra respondenter varit misstrodda och kritiska.

MKB har ofta utmålats som ”Kapitalet”, som bara vill tjäna pengar. Men så är det faktiskt inte. Vi har ett övergripande ansvar, erfarenhet av att bygga stad. Men vi behandlas inte så av KiM. Jag tycker att vi har ett miljöarbete som ligger i framkanten men det håller inte de med om. Vi uppfattas som sämre på något sätt. (BT)

En respondent misstänkte att MKB under någon period kontrollerade KiM:s korrespondens med arkitekten. En annan säger om byggbranschen att en samverkansentreprenad var fullständigt otänkbar för bara femton år sedan. Branschen, ”traditionella gubbar” (BT), tillskrivs en stelhet som tagit sig faktiska uttryck i Trevnaden-samarbetet: Några av MKB:s, NCC:s och Kanozis representanter har ideligen refererat till hur det *ska* gå till i en byggprocess. Parterna har haft starka uppfattningar om varandra, rentav antagonistiska sådana. Intressestriden har aldrig varit saklig och ”ren” från subjektiva omdömen eller personliga initiativ. Jag har tidigare visat hur subjektiva åsikter om de individuella representanterna påverkade samarbetet redan på det gemensamma uppstartsmötet.

Att mötas (mer och oftare)

I intervjuerna görs detaljerade beskrivningar av deltagarnas uppförande. Det är intima resonemang om vad som kan ha rört sig i huvudet på de andra. Många verkar vara varandras ”sällskapliga fiender”, nyfikna och uppmärksamma. Och medan dessa händelser har sin plats i ett komplicerat mönster av interaktioner – svar och åter nya gensvar på utspel som i sin tur utgör reaktioner på något dem föregående – leder denna växelverkan samarbetet in i ett mycket intensifierat umgänge. Motståndarna träffas oftare och oftare. Mötena förökas, i flera nya formella skepnader och i några informella tillfällen. Ofta får de en tydlig funktion kopplad till intressestriden:

Till exempel uppfanns tidig höst 2011 av MKB och NCC något som de kallade 'tidsmöten', utan att bolla idén med oss i KiM först. DF och jag blev rätt förvånade över vad mötena handlade om eftersom de främst kändes som att MKB och NCC ville betona hur viktigt det var att vara effektiva i att få fram ritningar till vissa tidpunkter. (RG)

Respondenten från KiM upplever att attityden gentemot föreningens representanter förändrades i och med dessa ”tidsmöten”, det saknades respekt och förståelse för KiM:s sak. Hon kände att KiM:s representanter direkt ogillades av GS och ID. Oavsett om detta var fallet så är upplevelsen relevant, eftersom den illustrerar växelverkan i deltagarnas insatser. Uppstartsmötet utgjorde byggprojekt-eringens inledning och det var i projekteringen som motstridigheten i parternas förutsättningar, inställningar och intressen blev tydlig. Tidsmötena upplevs av KiM:s representanter som sina motståndares utspel på diskussionerna om projektdeklarationen och som kärlet för motvilja och fiendskap. Deras reaktion färgar i sin tur de följande länkarna i kedjan av interaktioner.

Det är omöjligt, eller åtminstone osimmskt, att försöka se något slags innehållslig början på kampen. Vilket var *det första* utspelet? Vem delade ut det första slaget, ”det objektiva primära”, den teleologiska accenten? (Simmel, 1970, s.114) Mitt mål är inte att kunna säga att det var den eller den som började utan hellre försöka upptäcka hur konflikten formar samarbetets interaktioner. Och mer än något annat multiplicerar den dem. ”Tidsmötena” är inte den enda mötesformen som har lagts till den ursprungliga raden av möten för arbetsgrupper, samråd, projekteringsgrupp,

partneringdeltagare (se appendix 3 som i samarbetet använts för att förtydliga de olika mötes-sammanhangen). Ett resultat av intressestriden är att ”fokusworkshops” adderats för att kunna inkludera KiM:s frågor och få fram förslag som kan förverkligas i detaljplan eller ritning. De verkar fungera som ett för Trevnaden unikt komplement till den mer traditionella schematiken i byggprocessen. En respondent beskriver ”fokusworkshops” som ”brainstormingmöten som föregår det mer professionella mötet, om jag får uttrycka det så. Eller kanske hellre det riktade arbets- eller faktamötet. Där konsulterna, de professionella, deltar.” (ID) Mitt intryck är att respondenterna tycker att fokusverkstädernas diskussioner tillför något, att de möjliggör en kombination av tidsplanen i konventionellt byggande med dialogformens potential att låta slutkunden KiM påverka inom samverkansentreprenaden. Men egentligen är de snarare uttryck för att dessa två arbetssätt fortfarande *inte* samsas. De rymdes inte i den ursprungliga samarbetsformen utan behövde mer plats, ytterligare ett mötesrum, för att samexistera. Fokusverkstäderna är heller inte unika för Trevnaden, de är ofta slutkundens fora i byggprojekt, däremot så är ”frågelistan från slutkunden ofta mycket kortare än vad den har varit i KiM:s fall. Där är så väldigt många angreppssätt och de värderar olika frågor olika högt.” (ID)

Fokusverkstäderna är också resultatet av ytterligare en tillagd mötesform, minst lika nära knuten till intressestriden. Långt tidigare, under hösten 2011 när konflikten uppstod om hur Trevnaden-samarbetet skulle styras, kallades det till inte mindre än tre ”förtroendemöten” för att diskutera dessa motsättningar. ”Det kändes vid en punkt så omöjligt att jobba vidare att vi skapade en ny form som vi kallade förtroendemöte, mellan bara MKB och KiM.” (RG) Det andra av dessa sammankallades till på KiM:s initiativ, som en reaktion på vad de upplevde som oppositionellt, negativt och stressat bemötande i och med projekterings inledande. Det som av MKB tidigare hade uppskattats, KiM:s bidrag, ifrågasattes ju av några av deltagarna från NCC och MKB. Nu ville KiM:s två representanter diskutera specifikt en av MKB:s representanter. Men väl på plats, i bostadsbolagets lokaler, visar sig denna person närvara tillsammans med ytterligare en från MKB. Av redogörelserna från MKB:s anställda framgår det att detta inte är en medveten tanke utan beror på oförutsedda yttre omständigheter. Men kvarstår gör hur personerna från KiM *uppfattar* mötesupplägget – de är oförberedda på detta, befinner sig i numerärt underläge och kan inte längre hålla sig till sin strategi.

Vi ville inte att detta skulle uppfattas som ett ifrågasättande av GS som person. Faktum är att vi båda uppfattade en ganska glad och schysst person bakom projekteringsmasken, som vi inte var personligt arga på. Vi ville fråga dem inom MKB som varit med från första början av samarbetet och satt på ansvarspositioner varför stämningen nu hade förändrats så – om de kände till det och om de tillät det. (RG)

Att känna sin motståndare

Jag dröjer vid detta möte eftersom det utgör en illustration av Trevnaden-samarbetets kamp, som en miniatyr av den, och jag vill här ta tillvara Simmels rumsliga synsätt på kampens interaktionsformer. Ett möte är formaliserad interaktion; samröret är planerat, deltagarna vet ungefär vad det kommer att handla om. Det kan rentav finnas en förberedd dagordning som avgränsar innehållet. Också själva umgängets uttryckssätt är påbjudet, de flesta vet hur de under mötet ska tala, föra sig, interagera med varandra. Platsen att röra sig på (eller makten att använda sig av) är ut-stakad. Medvetna avbrott på denna ”stig” överrumplar deltagarna, avbrott iscensatta av enskilda aktörer kan uppfattas som utfall, hot, angrepp. Det är i ljuset av detta resonemang som jag vill förstå KiM:s representanters besvikelse över förtroendemötet som de bett MKB om. De hade en agenda inför mötet men förutsättningarna förändrades snabbt – på sin antagonists villkor. Om de hade lyckats uttrycka sin opposition kunde detta ha gett dem plats, ”en känsla av att inte vara helt under-tryckta” (Simmel, 1970, s.14). Samma sak gäller samarbetets parter i stort; de som räknade projektet i pengar och tid hade sett hur rörelsefriheten kringkars, de som behövde dialogidealet för sitt medbestämmande fick i projekteringsfasen sitt manöverutrymme kraftigt reducerat.

Innan jag kort beskriver det tredje förtroendemötet vill jag bara betona att samarbetet rymmer många exempel på utökade interaktioner. Flera av dessa har annan karaktär än förtroendemötena; sällskapliga lunchträffar, ”personliga avstämningar” (GS) på tu man hand, arbetsgruppers laborerande med olika projektörers och andras närvaro. Några respondenter berättar att de har lärt känna de andra, ”fått bra kontakt”, ”skapat bättre relationer” (BT). Även om följande citat är från en av KiM:s representanter om en av MKB:s representanter är det intressant:

GS hade börjat öppna upp för tanken att de kanske hade påbörjat projekteringen på fel sätt. Att den borde ha inletts med ett bättre informationsutbyte, att vi i KiM borde ha fått presentera föreningens arbete innan projekteringsstart, förklara vårt program, hur arbetet inom föreningen fungerade och villkoren för de som valts att representera den. (RG)

Det är nästan för bra för att vara sant – att din motståndare önskar höra mer om dina intressen och insatser. Kanske är det en efterkonstruktion, ett önsketänkade. KiM, Kanozi, NCC och MKB har sannerligen visat sig vara antagonister – trots att de är beroende av varandra och ska samarbeta. KiM:s motståndare talar fortfarande om ”ett vedertaget arbetssätt” som föreningen inte kände till, inte kunde känna till. ”Och det var kanske oerfaret av oss att inte bättre guida in dem i det.” (ID)

Här finns ju ingenting som begränsar vår kunds inflytande på projektet, inga tydliga ramar. Det är jäkligt modigt av MKB. Det har inte varit friktionsfritt, jag tror att alla inblandade har lärt sig väldigt mycket tack vare att det inte fanns några spelregler uppsatta från början. Men, projektet kunde ha varit *mer effektivt* och eventuellt *mindre konfliktfyllt* om ramarna och spelreglerna hade varit tydligare. (GS)

Rörelsefriheten borde ha begränsats för motparten så att hon fixeras, tydliggörs. Kampen utgör ett bejakande av fienden, vi tvingas att ägna henne uppmärksamhet och tankemöda, vi binder oss samman med henne. Därför önskar vi också en tydlig fiende, på plats, så att vi kan förstå och bemöta hennes offensiva och defensiva manövrar.

Att KiM:s representanter måste fixeras, tyglas, upplevs som nödvändigt. Själva ser de sig som deltagare ”just i egenskap av vanliga personer, folk som inte har ett skit med byggbranschen att göra” (DF). De glider undan det vedertagna arbetssättet, uppfattas som ”en utomstående part” (GS) med ”ett intresse av att utmana processerna, det etablerade. [...] De är intresserade av att försöka få människor att tänka på ett annat sätt.” (GS) Simmel säger att varje kamp koncentrerar människors interaktioner, binder dem samman som aldrig annars skulle befatta sig med varandra, men också om behovet av en enad motståndare – för att kunna sikta in dina angrepp, beräkna din kraft. Du behöver *få syn på* din motståndare för att *se hur* du ska möta henne. Du behöver henne för att förstå din egen roll. Detta är ömsesidigheten i alla andra interaktionsformer också, bortom kampen – Simmels växelverkan, ”församhälleligandet”. Ju mer några av Trevnaden-deltagarna tvingar in ett arbetssätt, ju mer kommer deltagarna som står utanför detta synsätt att identifiera sig med och tvinga in ett annat arbetssätt. Vi förstärker varandras opposition.

Jag ska sluta med två korta exempel på effektiva stridsåtgärder. Den första, att avsiktligt stärka ens motståndare och genom detta tillmötesgående mildra fientligheten, exemplifierar Simmel med Gustav Vasas knep att låna en prins åt oppositionen (Simmel, 1970, s.23). Helt säkert stärker du din motståndare med denna åtgärd genom att ännu fler kommer att sluta upp bakom den nyvunna kraften, men samtidigt fixerar du oppositionen och begränsar därmed dess manöverutrymme. KiM:s kontaktperson och mest centrala representant i Trevnaden-samarbetet står alls inte utanför byggbranschen som de flesta andra medlemmarna, RG är verksam arkitekt och har lagt ner ett enormt arbete i projektet. Men trots att Kollektivhus i Malmö är en ideell förening har hon efterhand fått lön för sin insats. En av MKB:s representanter berättar här hur Vasas prinsslån gick till:

Alltså, jag kände att det inte fungerade så bra så jag föreslog att vi skulle börja ha personliga avstämningar då bara hon och jag sitter vid bordet och diskuterar igenom projektet helt förutsättningslöst. Vi har kläckt många bra idéer på de här mötena, det har varit ett framgångsrecept. [...] Det var väl så att RG sa att hon hade en hel del idéer och skisser men fick liksom inte betalt för det. Det uppfattade jag som att ”Okej, då får vi väl betala henne för att hon ska presentera idéerna”. Och sen har det liksom rullat på bättre. (GS)

Simmel kan inte alls hjälpa mig att utröna vad respondenten ifråga egentligen kände eller tänkte om överenskommelsen. Inte desto mindre passar händelsen in som en illustration av hur Simmel menar att två motståndare kan knytas närmare varandra. Och att det inte är samförstånd och samarbete som

bidrar till detta - utan just motsättningar och skilda uppfattningar. Exemplet visar hur du skaffar dig en fixerbar motståndare, som till och med börjar likna dig själv – med lön och tydligare beslutsmandat. Det är att ge bort makt, utrymme i samarbetet, men det är att närma sig samtidigt, med förtroendet. Det kan ses som ett försök att kontrollera din motståndare. Samtidigt visar även detta exempel att motsättningar kan ses som sammanbindande: ”Anledningen till att jag träffade RG personligen var att jag hade svårast för att förstå henne” (GS).

Den andra stridsåtgärden är ännu enklare, närmast diabolisk enligt mitt perspektiv: Att hota med att avbryta samarbetet, att helt upphöra med interaktionerna. På det tredje förtroendemötet med NCC, KiM och MKB närvarande (inklusive två av bostadsbolagets chefer) upplevde en av KiM:s representanter – istället för ömsesidigt förtroende, kompromissvilja, försoningsanda – nya styrkeuppvisningar, misstänkliggöranden och försök att härska genom att söndra sin fiende.

Alltså utmålades DF som den besvärliga och jag blev då så fruktansvärt illa berörd [...] Jag sa: ”Om jag nu börjar prata så kommer jag att börja gråta, men det får ni stå ut med – det handlar om att jag är arg och besviken och illa berörd å DF:s och andra KiM:ares vägnar. Samt tycker att det är oerhört tråkigt att se att MKB så till den grad börjat misstänkliggöra oss som i över ett år och nästan helt ideellt arbetat för att få detta projekt att flyta på. Ett projekt som inte skulle vara vad det är utan oss”. Jag sa även att för mig var måttet rågat, jag hade ingen lust att arbeta vidare under dessa förhållanden. (RG)

Det liknar närmast utpressning för ett simmelskt öga – att hota sina kombattanter med eld upphör. Simmel ser hur inte bara gemenskapen utan också motsättningen gör oss beroende av varandra. Ett långt steg bakåt bort från motståndaren och en halv vridning på klacken. Att flagga för nedläggandet av vapen framstår som en både mästerligt iscensatt manöver och som en desperat åtgärd för att få slut på attackerna mot den egna sidan. Det går också att undra över dess allvar. Hade föreningens övriga medlemmar sanktionerat detta? Om inte, skulle de tillåta det när de i efterhand fick veta?

Sammanfattning

Detta representantskapets dilemma – den spelplan som utformas mellan individens tolkning av kraven på henne, organisationens mål, och hur hon personligen tacklar arbetet, mellan objektivitet och subjektivitet, men också in i, mellan och undan från de andra representanternas spelplaner – är enligt mig en tacksam illustration av, till exempel, den moderna ”mötesmänniskans” utmaningar. För vissa yrkesutövare är mötet numera en dominerande arbetsform. Det är tillsammans med andra *i diskussion* som de utformar, beslutar och genomför sina arbetsuppgifter. Att leta efter motstridigheternas potential framstår därför som intressant.

På vilka sätt har konflikter påverkat de olika aktörerna och deras deltagande? Motsättningar har tvingat dem att strida för den form för själva samarbetet som passar dem bäst. Intressestriden kan sägas gälla makt, själva möjligheterna att kunna tillvarata organisationens intressen. I processen att strida för din sak lär du känna den bättre – genom att den ställs i kontrast till hur du uppfattar din motståndares intressen. Den framstår tydligare när den villkoras. Organisationen och dess representanter kan i kampen formera sig runt vad som är viktigast, en enighet skapas och en självkänedom. Trots de negativa erfarenheter som konflikterna innebär har de bidragit till att deltagarna har intensifierat sitt ”umgänge” inom projektet. De har beslutat att träffas mer, oftare. Denna tendens är tydligast hos MKB. Konkurrenten som kampform leder till objektiva vinster, utanför deltagarna, vilket kan illustreras av respondenternas uppfattning att kollektivhuset har fått starkare förutsättningar, kommer att bli ”en bättre slutprodukt” (BT). Striden, som hade uteblivit om till exempel brukarna i KiM aldrig hade fått tillträde till planeringsprocessen, resulterar i ett mer unikt hus eftersom föreningens starka närvaro har tillfört unika kunskaper.

Men det går också att spekulera i konfliktens kostnader: folk har varit ledsna, självkänsla och engagemang har fått törnar, mer tid och mer pengar har gått åt. Vad betyder dessa sätt att se på Trevnaden-samarbetet? Ger de praktiskt stöd och värde för andra deltagare i andra samverkans-entreprenader? Konflikterna bör komma i början av byggprocessen (ID och GS). Ju senare de börjar ta tid och energi från arbetet – effekten av dem är inte sällan att beslut måste rivas upp, förslag måste arbetas om – ju dyrare blir de. Det är alltså rationellt att bråka tidigt i samarbetet istället för sent? I så fall skulle kanske övertron på projektdeklarationens konsensus ha ersatts med ett bejakande av invändningar och diskussion, för att bättre ge deltagarna chansen att arbeta med motsättningarna innan inledning av projektering? Bejakandet skulle kanske mildra den personliga affektionen också?

Min analys innehåller tack vare Simmel några potentiellt intressanta spår att följa och forska vidare i, både innanför och utanför denna fallstudie. Studien har kunnat illustrera hur motsättningar kan manifesteras sig som intensifierad interaktion vilken leder till ökad kunskap om den egna gruppens mål, bättre kollektiv självkänedom om enande och särande krafter inom gruppen, en starkare identifiering av egna intressen samt, paradoxalt nog, en ökad förståelse för motståndaren och hennes drivkrafter. Den är en påminnelse om det självklara: att i varje sammansvetsad organisation bor självsvådliga medlemmar, i de mest professionaliserade och sakliga sammanhang bor subjektiva upplevelser och individuella beteenden, i varje samarbete bor latent och manifesterade konflikter. Simmel säger att växelverkan i denna motsägelsefullhet är fruktbar.

Representanter för föreningen Kollektivhus i Malmö:
RG kvinna, föreningens kontaktperson
DF kvinna, ersättare
i projekteringsgruppen

Representant för arkitektbyrån Kanozi:
KB man, arkitekt

Representanter för MKB Fastighets AB:
BT kvinna, affärsutvecklare
GS man, projektledare

Representant för byggföretaget NCC:
ID man, projektchef

Appendix 2

SOCK01 Intervjumanus för respondenter från projekt Kv. Trevnaden

Tre inledande korta frågor:

Hur skulle du kort beskriva ditt jobb och dina arbetsuppgifter i allmänhet?
(För KiM: Hur skulle du beskriva ditt medlemskap i föreningen och dina uppgifter där?)

Hur skulle du kort beskriva din roll i Trevnaden-samarbetet?

Vilka konflikter i samarbetet kan du erinra dig, stora som små? Beskriv kortfattat!

Diskutera fram och identifiera omvälvande konflikter!

Två A4-papper. Uppmana respondenten att ställa frågor om uppgiften är oklar! Betona att kartan ska vara ett hjälpmedel, inte ett hinder!

Om vi med de konflikter i åtanke som vi nu nämnt fortsätter samtalet:

Definiera kort **de i samarbetet involverade parterna** på en mental karta!
(Försök att utgå från personliga reflektioner!)

*Använd det andra pappret till att anteckna och bjuda in respondenten att fortsätta! Tänk på att **reciprocitet** och **avstånd/förflyttning** är fundamentalt här!*

Nu skulle jag vilja att du talade om dessa grupper utifrån hur du uppfattar deras respektive **intressen** i samarbetet.

(Har dessa förändrats någon gång? Rentav utmanats? Varför?)

Nu vill jag veta hur du uppfattar deras respektive **positioner** i samarbetet.

(Varifrån utgick t.ex. din organisation? Har positionerna förändrats någon gång; pauser, utelämnanden, fördjupningar? Har de rentav utmanats? Varför i så fall?)

Hur uppfattar du gruppernas inbördes **relationer**? (Har dessa förändrats någon gång? Rentav utmanats? Varför?)

Vilka **risker** har du upptäckt?

Hur har du hanterat dessa?

(Hur upplever du eventuella hot mot samarbetet?)

Den gemensamma **projektdeklarationen** är intressant: Hur förhåller du dig till den?

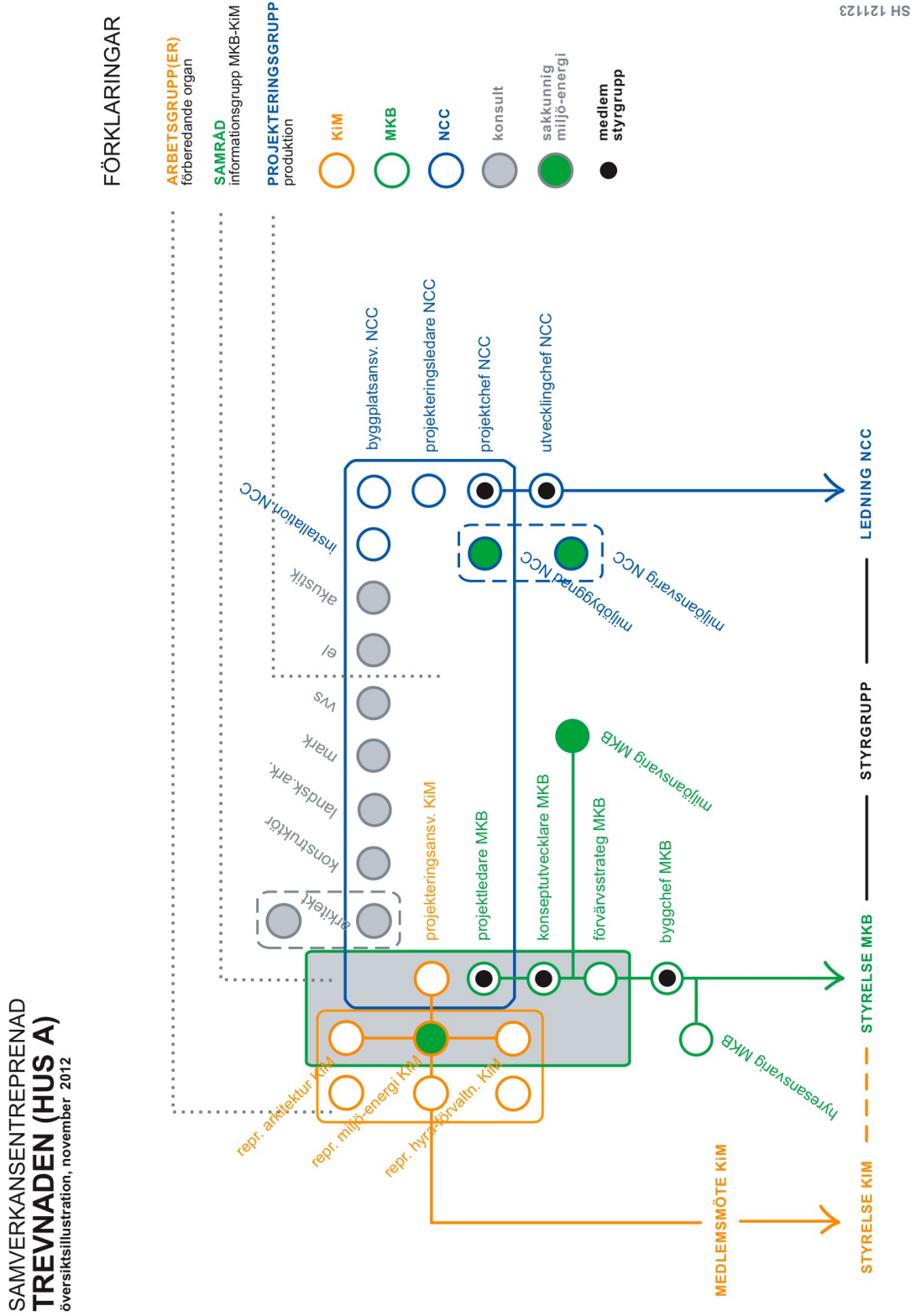
(Underlättande? Försvårande?)

Så här långt i samarbetet – hade du velat **ändra** på något i efterhand?

Vad tänker du inför **enhet/enande/enighet**? För dig och din organisation, för de andra?
(Är det viktigt? När?)

Vad är samarbetets behov av **enhet/enande/enighet**?

Illustration återgiven med tillstånd av respondent RG, kontaktperson i Kollektivhus i Malmö

Litteraturförteckning

af Edholm, E 1981 inledningskapitlet till Simmel, G *Hur är samhället möjligt?*, Bokförlaget Korpen, Göteborg

Almquist, CJL 1923 *Törnrosens bok*, Albert Bonniers förlag, Stockholm

Asplund, J 1970 *Om undran inför samhället*, Argos, Uppsala

— 1979 *Teorier om framtiden*, Liber, Malmö

Boverket, *Bygga och bo i kooperativ hyresrätt. En handbok för tillskapande av nya bostäder och kooperativa hyresrättsföreningar*, 2005

Denscombe, M 2009 *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Studentlitteratur, Lund

Grip, E & Sillén, I (red.) 2007 *Gemenskap och samarbete – att bygga upp och bo i kollektivhus*, SABO AB, Stockholm

Hansson, Jonas 2007 recension av *Simmels former* av David Stockelberg, *Sociologisk Forskning*, vol. 44, nummer 2, s. 49-51

Heidegren, C-G & Wästerfors, D 2008 *Den interagerande människan*, Gleerups, Lund

Isenberg, B 2007 ”Autenticitet och serendipitet. En samtidshermeneutik” i Heidegren, C-G Carleheden, M Isenberg, B *Livsföring: ett sociologiskt grundbegrepp*, Liber, Malmö

— 2011 ”Samtidshermeneutik. Sociologiska optioner, predikament, realiteter” i *Sosiologisk årsbok*, Oslo

— (under utgivning 2013) ”Georg Simmel” i Isenberg, B & Stenberg, H (red.) *Relationell socialpsykologi. Teorier och tillämpningar*, Liber, Stockholm

Kvale, S & Brinkmann, S 2009 *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, Lund

Larsson, A & Jalakas, A 2008 *Jämställdhet nästa! Samhällsplanering ur ett jämställdhetsperspektiv*, SNS Förlag, Stockholm

Malmö stad 2013, ”Rosengårdsstråket”, www.malmo.se

- Miessen, M 2010 *The Nightmare of Participation. (Crossbench Praxis as a Mode of Criticality)*, Sternberg Press, Berlin
- MKB 2012 ”Pressinbjudan: Spadtag för MKB:s första kollektivhus”, MKB Fastighets AB på www.mynewsdesk.com, visad 130618
- NCC 2013 ”Fördelarna med partnering”, www.ncc.se
- Nilson, G 2008 *Ett. Två. Tre. Det sociala livets grundformer*, Bokförlaget Korpen, Göteborg
- Norgren, H inköpsstrateg MKB Fastighets AB, intervju 130416
- Parker, M red. 2002 *Utopia and Organization*, Blackwell, Oxford
- Pyhtinen, O 2011 ”Det sociala som varande-med” i Abrahamsson, C Palm, F Wide, S (red.) 2011 *Sociologik. Tio essäer om socialitet och tänkande*, Santérus Academic Press, Stockholm
- Simmel, G 1955 *Conflict & The Web of Group-Affiliations*, Free Press, New York
— 1970 *Kamp!*, Argos, Uppsala
- Stockelberg, D 2005 *Simmels former*, Diss. Institutionen för idéhistoria och vetenskapsteori, Göteborgs universitet
- Trägårdh, L 2010 ”Från folkrörelser till civilsamhälle: staten och samhället i det moderna Sverige” i von Essen, J (red.) *Det civila samhället: en introduktion*, Forum för frivilligt socialt arbete, Stockholm
- von Essen, J & Svedberg, L 2010 ”Organisationer och engagemang i det civila samhället” i von Essen, J (red.) *Det civila samhället: en introduktion*, Forum för frivilligt socialt arbete, Stockholm
- Wiberg, H 1975 *Konfliktteori och fredsforskning*, Esselte Studium, Stockholm
- Yin, R 2007 *Fallstudier: design och genomförande*, Liber, Malmö